

Natuurontwikkeling Oosterhoutse Waarden

Herinrichting door klei- en zandwinning

November 2022

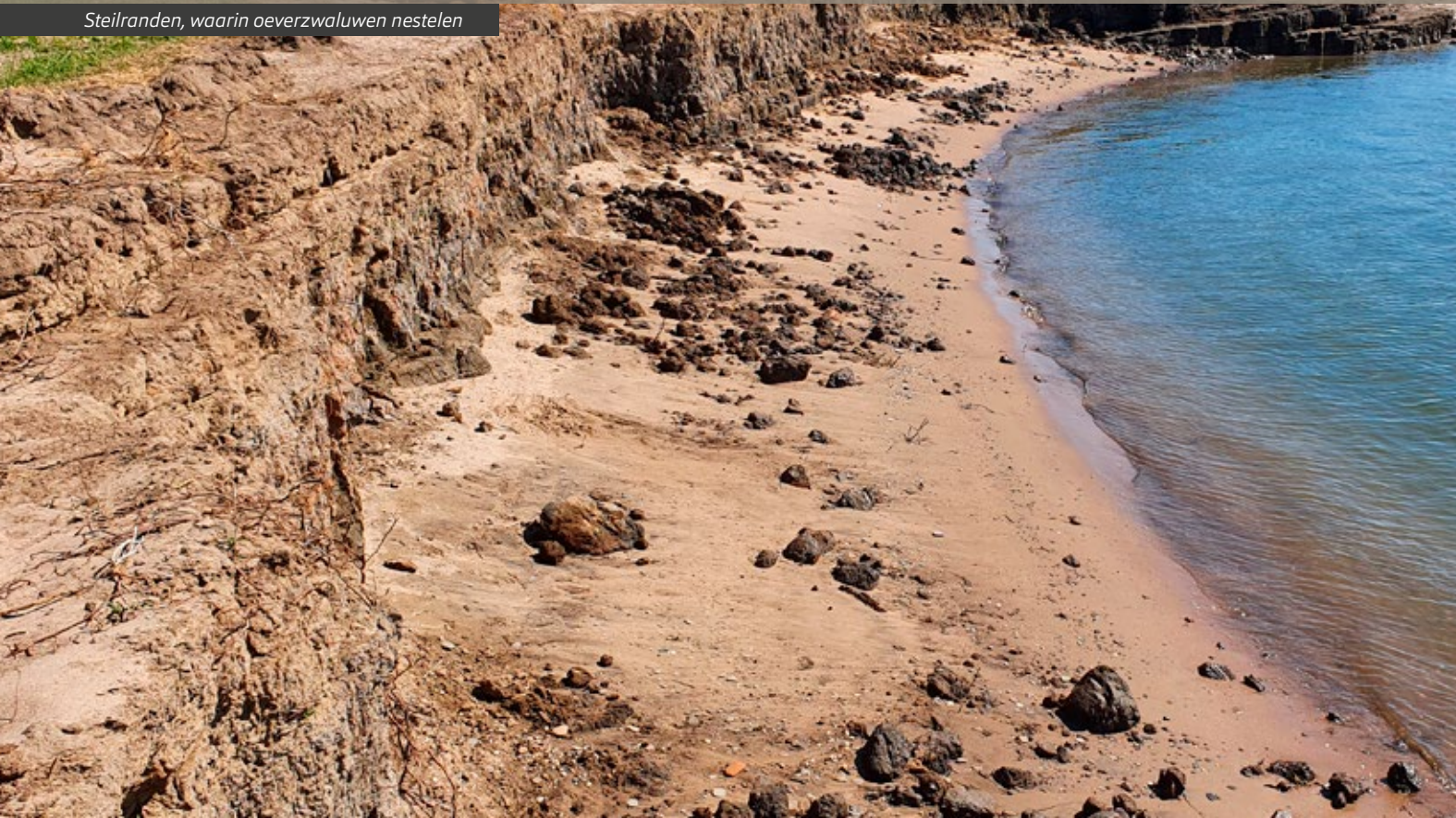

Grote delen van de plangebieden bestaan uit graslanden en ruigtes

Vergroting van natuurwaarden

Steilranden, waarin oeverwaluwen nestelen

Natuur en water de ruimte geven, zodat er meer verschillende soorten planten en dieren er hun thuis vinden. Dat is wat Staatsbosbeheer en K3 met de extra natuurontwikkeling in een deel van de Oosterhoutse Waarden voor ogen hebben. In deze brochure leest u meer over onze ideeën voor het gebied.

Eerdere herinrichting

In het verleden hebben we in de Oosterhoutse Waarden, ten noorden van Nijmegen, 135 hectare nieuwe natuur

Staatsbosbeheer is sinds enkele jaren voor een groot gedeelte eigenaar en beheerder van de Oosterhoutse Waarden. Voor twee deelgebieden, de Dorpspolder en de Oostelijke Polder, ziet Staatsbosbeheer kansen om de natuurwaarden van de gronden waar Staatsbosbeheer nu eigenaar van is, nog verder te vergroten. K3 kan deze ontwikkeling voor Staatsbosbeheer realiseren door klei- en zandwinning.

Huidige situatie

De Oosterhoutse Waarden bestaan uit een circa 2 kilometer lange uiterwaard, ter hoogte van Oosterhout en Nijmegen-Noord. In de herinrichting delen van de uiterwaard zijn nu weinig verschillende soorten planten en dieren te vinden. Het bestaat nu uit graslanden en ruigtes, een aantal (doorbraak)kolken die omgroeid zijn door wilgen en populieren en een voormalige zandwinplas. Belangrijke natuurwaarden bevinden zich op de oeverwal van de landtong. Hier zijn waardevolle stroomdalgraslanden aanwezig. Dit zijn soortenrijke, relatief open, grazige begroeiingen langs het stroomgebied van rivieren. Ook bevinden zich langs de Waal mooie steilranden.

Door de aanwezigheid van een zomerkade is er sprake van een tweedeling. In de voormalige zandwinplas en op de landtong bepaalt de dynamiek van de Waal in belangrijke mate de natuurontwikkeling. Die is in dit gedeelte hoogdynamisch; het gebied is veranderlijk als gevolg van rivierinvloeden. De rest van de uiterwaard is minder dynamisch. Begrazing door runderen en paarden is hier het enige dat invloed heeft op de ontwikkeling van de begroeiing. De delen van de uiterwaard die in particulier bezit zijn, worden veelal nog agrarisch gebruikt.

- Plangebied
- Laagdynamisch deel
- Hoogdynamisch deel
- Oude Dorpsstraat
- ① Zandkolk
- ② Verburgtskolk
- ③ Waaiensteinkolk
- ④ Kolk van Braam
- ⑤ Oude zandwinplas

gerealiseerd. Deze herinrichting werd gedaan voor het programma 'Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG), met als doel een brede natuurverbinding langs de Waal. Dit project is in 2015 grotendeels door K3 aan de gemeente Nijmegen opgeleverd. Tot eind 2023 wordt hier alleen nog de oude zandwinplas omgevormd tot natuurgebied. Dit wordt gedaan door Grondbank GMG (dochteronderneming van K3) in opdracht van de gemeente Nijmegen.

Kansen voor natuurontwikkeling

Brede ereprijs

Wij zien goede kansen om op de gronden van Staatsbosbeheer de natuur in de Dorpspolder en de Oostelijke Polder te versterken. Dat willen we realiseren door in de Dorpspolder een deel van de kleilaag af te graven, en in de Oostelijke Polder een deel van de zandlaag.

Dorpspolder

Het idee is voor de Dorpspolder is om de klei in een gebied van ruim 5 hectare twee tot vier meter af te graven, waardoor de zandige ondergrond bloot komt te liggen. Deze ondergrond vormt een ideale groeiplaats voor verschillende planten. Door natuurgericht begrazingsbeheer in te zetten, verwachten we dat zich hier vanzelf stroomdalgraslanden kunnen gaan ontwikkelen. De oeverwal op de landtong laat al een hoopvolle ontwikkeling zien met bijzondere plantensoorten zoals wilde marjolein en brede ereprijs.

Door het afgraven van de klei, is de kans groot dat de lagere delen na periodes van hoogwater tijdelijk onder water staan. Daardoor kan zich moeras ontwikkelen; ideale leefomstandigheden voor amfibieën, reigerachtigen, ooievaars en steltlopers.

Oostelijke Polder

In de Oostelijke Polder heeft eerder een kleine herinrichting plaatsgevonden. Grenzend aan de zuidoostzijde van de Verburgtkolk is een laagte aangelegd. Door langere periodes van laagwater en door insnijding van de rivierbodem staat dit gedeelte echter steeds vaker droog. Door een deel van de zandlaag af te graven, willen we een diepere geul met flauwe oevers realiseren. Daardoor kan er meer 'natte natuur' ontstaan, met water met verschillende dieptes. Doordat het gebied natter wordt, kan er zachthoutoibos tot ontwikkeling komen. Dit zijn bossen die vooral bestaan uit wilg en populier; soorten die het prima doen als ze tijdelijk

onder water staan. Net als het plan voor de Dorpspolder vormt het nattere gebied een fijn leefgebied voor watervogels, steltlopers, reigerachtigen en voor allerlei plantensoorten. En door de verschillende waterstanden zijn er telkens geschikte omstandigheden voor vissen aanwezig om te paaieren of te schuilen.

Mogelijke overstromingsvlakte

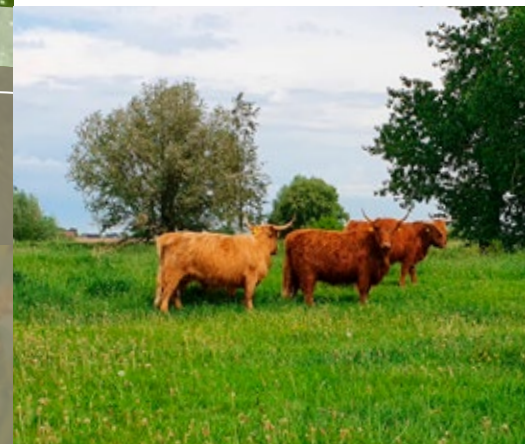
Aan de noordzijde van de Oostelijke Polder richten we een deel zodanig in, dat deze met het juiste beheer kan dienen als overstromingsvlakte; een gebied dat bij hoogwater kan overstromen. Overstromingsvlaktes vormen een belangrijk onderdeel van natuurlijke riviersystemen. Ondanks rivierherstel en natuurontwikkeling ontbreken ze nog vrijwel in Nederland. In de Oosterhoutse Waarden is de ontwikkeling van een overstromingsvlakte kansrijk door slim gebruik te maken van de aanwezige zomerkade en het sluisje. Daarmee kunnen we in de winter hoogwater binnenlaten tot een bepaald peil. Vervolgens kunnen we het geleidelijk laten uitzakken richting de rivier. Deze overstromingsvlakte is ook een wens van de provincie Gelderland.

Hoogwatervluchtplaats

Voor het begrazingsbeheer met grote grazers (runderen en paarden) is een hoogwatervluchtplaats langs de Waaldijk wenselijk. De plek bij de Oude Dorpsstraat is bewust gekozen, zodat de grazers bij hoogwater de hoogwatervluchtplaats via de zomerkades kunnen bereiken.

Recreatief medegebruik

Het waterrijke natuurgebied is na voltooiing een fijne plek voor een wandeling of een struinommetje, net als in de huidige situatie. De bestaande wandelroutes via de zomerkades en de Oude Dorpsstraat zijn ingepast in het plan.

Streefbeeld: moerassig gebied met zachthoutoibos

Inrichtingsplan

Redoute

1 Dorpspolder

In een gebied van ruim 5 hectare graven we de klei reliëfvolgend af. Hierdoor ontstaan, afhankelijk van de opleverhoogte, geschikte omstandigheden voor de ontwikkeling van stroomdalgrasland en moeras.

2 Mogelijke overstromingsvlakte

Hier willen we een brede strook aanleggen die als overstromingsvlakte kan dienen. Dat kan alleen als het bestaande sluisje in de uiterwaard wordt vervangen. In dit deel kan zich moeras en zachthoutoibos ontwikkelen. In de delen die in de beschermingszone van de dijk liggen blijft een kleilaag van 1,5 meter aanwezig. Of dit wordt tijdens de herinrichting teruggebracht.

3 Oeverwal

De aangrenzende oeverwal vergraven we niet vanwege het relatief open, zandige karakter. Door het juiste (begrazings)beheer kan zich stroomdalgrasland ontwikkelen, zoals dat verderop op de landtong al is ontstaan.

4 Oostelijke Polder

In de Oostelijke Polder realiseren we door kleinschalige zandwinning een diepere geul met flauwe, natuurvriendelijke oevers. In deze geul zal het hele jaar water staan, ook bij de steeds vaker voorkomende periodes van laagwater.

5 Hoogwatervluchtplaats

Langs de Waaldijk maken we een hoogwatervluchtplaats, waar grote grazers bij hoogwater naartoe kunnen. De hoogwatervluchtplaats wordt iets minder hoog dan de dijk.

6 Oud sluisje

In de uiterwaard is nog een oud sluisje aanwezig dat vroeger werd gebruikt om de uiterwaard te ontwateren na hoogwater. Hierdoor was agrarisch gebruik in de uiterwaard mogelijk. Het idee is om dit oude sluisje te behouden.

7 Wandelroute

De Oude Dorpsstraat en de zomerkade kunnen net als in de huidige situatie worden gebruikt als wandelroute.

8 Dempen greppels

Langs de dijk zijn nog enkele greppels aanwezig, die in het verleden zijn aangelegd voor het optimaliseren van de agrarische grond. Voor de ontwikkeling van meer natuurlijke graslanden willen we deze greppels dempen.

Idee voor een redoute

Om ook de historie van het gebied een plek te geven bij de herinrichting, denken we aan het maken van een redoute; een verdedigingswerk uit de Tachtigjarige oorlog. Een redoute laat zich het beste omschrijven als een piramide. De Romeinen maakten destijds dankbaar gebruik van de strategische plek aan het water. Nu zou dit een mooi uitzichtpunt kunnen worden.

Of de redoute er daadwerkelijk kan komen en op welke plek dat zou kunnen, moet nog worden onderzocht. Dat doen we onder andere in overleg met de Historische Kring Oosterhout.

Klei- en zandwinning als drager

Door klei- en zandwinning kunnen we de herinrichting realiseren. Klei en zand zijn bovendien belangrijke grondstoffen voor de Nederlandse bouwsector.

Basis voor de bouw én natuurontwikkeling

Langs de rivieren zit veel klei en zand in de bodem. En dat zijn belangrijke grondstoffen voor de bouwsector. Van klei worden dakpannen en bakstenen gemaakt. Zand wordt onder andere gebruikt voor beton en voor de bouw van huizen en de aanleg van wegen. Door de verkoop van klei en zand aan de bouwsector financieren we de herinrichting van dit gebied. Zo voorzien we enerzijds de bouwsector van belangrijke grondstoffen en anderzijds ontstaat nieuwe natuur en een meer gevarieerd gebied voor omwonenden en bezoekers.

Kleiwinning

Het afgraven van klei zorgt voor goede omstandigheden voor natuurontwikkeling. Door de kleiwinning leggen we het onderliggende zand bloot. Zand is voedselarm, waardoor er minder snel gras groeit en juist allerlei andere plantensoorten de kans krijgen om tot ontwikkeling te komen. Hierdoor ontstaat een meer gevarieerde begroeiing. En daar profiteert de natuur en het landschap van. Delgromij, een dochteronderneming van K3, verzorgt de winning van de klei. De klei wordt verkocht aan steenfabrieken, die er dakpannen en bakstenen van maken. Ook is klei geschikt als materiaal voor dijkverzwaringen. De klei voeren we per schip af naar steenfabrieken.

Zandwinning

De diepere geul met natuurvriendelijke oevers maken we door zand af te graven. Zand is een belangrijke grondstof voor onder andere beton en voor de aanleg van wegen en sportvelden en de bouw van huizen. Door de beperkte grootte zullen we hier niet werken met een zandzuiger. Het zand graven we af door een kraan met een lange giek te gebruiken. De afvoer van zand vindt eveneens per schip plaats.

Het bestaande sluisje in de zomerkade is niet meer in werking

Blik in de toekomst

De aankomende tijd willen we het idee aan de hand van diverse onderzoeken en wensen van de omgeving verder verfijnen. Om het vervolgens naar een definitief plan om te vormen. Daarvoor hebben we uw inbreng nodig. Het doel is om binnen een half jaar de definitieve vergunningsaanvragen in te dienen.

De planning ziet er in grote lijnen als volgt uit:

Eind 2022 en eerste maanden 2023

Verder verfijnen van het inrichtingsplan en uitvoeren verschillende onderzoeken

Voorjaar 2023

Indienen definitieve vergunningsaanvragen. Wij organiseren dan nogmaals een informatiebijeenkomst.

Begin 2024

Start uitvoering. De realisatie van het project duurt naar verwachting circa 5 à 7 jaar, waarbij we steeds in kleine deelgebieden werken.

Contact

Wij kijken ernaar uit om dit plan samen met alle betrokken partijen en met de omgeving verder vorm te gaan geven. Heeft u vragen of opmerkingen naar aanleiding van deze brochure? Wij staan u vanzelfsprekend graag te woord. U kunt contact opnemen met:

Thomas Nusselein

Sr. Projectleider Gebiedsontwikkeling
t.nusselein@k3.nl
024 348 88 55

Jildert Hijlkema

Gebiedsontwikkelaar
j.hijlkema@K3.nl
024 348 88 52

Wanraaij 2
6673 DN Andelst
Postbus 200
6660 AE Elst (Gld)
Tel. 024 348 88 00
info@k3.nl
www.k3.nl

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 2
3800 AA Amersfoort
Tel. 030 692 6111
info@staatsbosbeheer.nl
www@staatsbosbeheer.nl